Utbildningsutskottets yttrande 2026/27:UbU2y

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 8 oktober 2026 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 24 november 2026 yttra sig över de iakttagelser om riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen som konstitutionsutskottet har redovisat i en promemoria.

Konstitutionsutskottets uppföljning omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen, dvs. ledde till beslut antingen i ett utskott eller i kammaren, under tiden den 1 januari–31 december 2025. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas i uppföljningen.

Utbildningsutskottet redovisar i yttrandet sina kommentarer och bedömningar med anledning av konstitutionsutskottets frågor och iakttagelser.

Utskottets överväganden

Konstitutionsutskottet beslutade den 8 oktober 2026 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 24 november 2026 yttra sig över iakttagelserna i en promemoria som upprättats inom konstitutionsutskottet om uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Konstitutionsutskottets uppföljning omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen, dvs. ledde till beslut antingen i ett utskott eller i kammaren, under tiden den 1 januari–31 december 2025. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas i uppföljningen. Subsidiaritetsprövningar som inleddes under hösten 2025 men avslutades först under våren 2026 ingår inte utan tas i stället upp vid nästa uppföljning.

Utbildningsutskottet subsidiaritetsprövade fyra utkast till lagstiftningsakter under 2025 och lämnade ett utlåtande med förslag till motiverat yttrande.

Bakgrund

Subsidiaritetsprövning

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009. Sedan dess har riksdagen enligt 9 kap. 20 § andra stycket riksdagsordningen (RO) i uppgift att pröva om ett utkast till en av unionens lagstiftningsakter strider mot subsidiaritetsprincipen. Prövningen utförs av utskotten i riksdagen.

Konstitutionsutskottet ska därutöver enligt 7 kap. 8 § andra stycket RO följa tillämpningen i riksdagen av subsidiaritetsprincipen och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser. Utskottet meddelar kammaren sina iakttagelser genom ett betänkande (KU5).

Konstitutionsutskottets promemoria

Konstitutionsutskottet har i en promemoria daterad den 6 oktober 2026 redogjort för de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen under 2025. Av promemorian framgår att utbildningsutskottet prövade fyra utkast till lagstiftningsakter under 2025.

Utbildningsutskottet lämnade under året för första gången ett utlåtande med förslag till motiverat yttrande om att ett utkast inte i alla delar kunde anses vara förenligt med subsidiaritetsprincipen. Utlåtandet gällde kommissionens förslag till förordning om säkerhet, resiliens och hållbarhet i rymdverksamhet i unionen (COM(2025) 335, utl. 2025/26:UbU5, rskr. 2025/26:18). Förslaget grundade sig på artikel 114 i EUF-fördraget, dvs. tillnärmning av lagstiftning som rör den inre marknaden. Utskottet ansåg att övriga utkast inte strider mot subsidiaritetsprincipen, vilket meddelades kammaren genom protokollsutdrag.

Konstitutionsutskottet önskar följande kommentarer eller bedömningar

Konstitutionsutskottet har i uppföljningen av 2025 års subsidiaritetsprövningar beslutat att efterfråga övriga utskotts eventuella kommentarer till och bedömningar av de iakttagelser som översänts till utskotten i den nämnda promemorian. Konstitutionsutskottet önskar särskilt följande kommentarer och bedömningar från övriga utskott:

1. En kommentar till det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden sedan Lissabonfördragets ikraftträdande både generellt och när det gäller de motiverade yttranden som utskottet lämnat.
2. En samlad bedömning av dels i vilken utsträckning utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprövats av utskottet sedan Lissabonfördraget trädde i kraft, dels hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen.
3. En kommentar till kommissionens motiveringar när det gäller subsidiaritetsprincipen.
4. Kommentarer om i vilken utsträckning utskottet använder sig av Interparliamentary EU Information Exchange (Ipex) och kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner eller om utskottet haft några kontakter med sina motsvarigheter i andra nationella parlament för inhämtande och utlämnande av information.
5. Kommentarer i övrigt om hur utskottet anser att subsidiaritetsprövningarna fungerar och eventuella förslag eller önskemål om förbättringar.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att EU-samarbetet inom utbildningsutskottets beredningsområde till stor del bedrivs på andra sätt än genom lagstiftning, vilket i sin tur återspeglas i antalet ärenden som utbildningsutskottet bereder.

Utskottet redogör nedan för sina kommentarer och bedömningar under ett antal underrubriker som motsvarar konstitutionsutskottets frågor.

Det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden sedan Lissabonfördragets ikraftträdande både generellt och när det gäller de motiverade yttranden som utskottet lämnat

Totalt under tiden den 1 december 2009–31 december 2025 prövade utbildningsutskottet 33 utkast till lagstiftningsakter. Fjorton av utkasten gällde forskning och teknisk utveckling och nio gällde industripolitik. Sex gällde

utbildning. Vardera tre utkast gällde fri rörlighet för arbetstagare, etableringsrätt, fri rörlighet för tjänster och rymdpolitik. Tre utkast grundade sig på artikel 114 i EUF-fördraget, dvs. tillnärmning av lagstiftning som rör den inre marknaden. Två utkast gällde sysselsättning. Ett utkast gällde humanitärt bistånd och ett finansiella regler.

Vissa av utkasten under perioden berörde flera politikområden.

Under 2025 lämnade utbildningsutskottet för första gången ett utlåtande med förslag till motiverat yttrande.

En samlad bedömning av dels i vilken utsträckning utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av EU-förslag som subsidiaritetsprövats, dels hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen

Mot bakgrund av utskottets förhållandevis få subsidiaritetsärenden som samtidigt är fördelade på ett relativt stort antal politikområden, varav ett politikområde – utbildning – inte får harmoniseras, kan utskottet inte dra några mer övergripande slutsatser på det sätt som efterfrågas.

Kommissionens motiveringar när det gäller subsidiaritetsprincipen

I de förslag till lagstiftningsakter som utskottet subsidiaritetsprövade under 2025 bedömer utskottet att kommissionen lämnade tillräckliga motiveringar när det gäller subsidiaritetsprincipen.

I vilken utsträckning utskottet använder sig av Ipex och riksdagens representant vid EU:s institutioner eller om utskottet haft några kontakter med sina motsvarigheter i andra nationella parlament för inhämtande och utlämnande av information

När utskottet genomförde subsidiaritetsprövningar uppföljningsåret 2025 hämtade utskottet information om andra parlaments behandling av utkasten till lagstiftningsakter från webbplatsen Ipex. Utskottet fann att informationen på webbplatsen hade liten relevans för behandlingen av utkasten. Däremot ges i Ipex i efterhand en god överblick över hur andra nationella parlament ställt sig till förslagen.

Den löpande rapporteringen från riksdagens representant vid EU:s institutioner utgör ett värdefullt kunskapsunderlag. Representanten kontaktas i övrigt när det bedöms relevant, vilket gjordes 2025 inför utskottets utlåtande för att efterfråga andra nationella parlaments hållning. Representanten var också enligt utskottet en bra kanal när utskottets ordförande i oktober 2025

meddelade sina motsvarigheter i andra parlament att utskottet hade justerat ett utlåtande med förslag till motiverat yttrande.

I övrigt tar utskottet del av yttranden från andra nationella parlament när dessa delges riksdagen och utbildningsutskottet.

Övriga kommentarer

Utskottets uppfattning är att behandlingen av subsidiaritetsärenden i huvudsak fungerat väl, men att tidigare och mer detaljerad information från kommissionen om planeringen för enskilda lagstiftningsförslag skulle förbättra möjligheten till planering av arbetet med subsidiaritetsärenden, särskilt under sommarmånaderna.

Stockholm den 19 november 2026

På utbildningsutskottets vägnar

Hawar Asaiesh

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hawar Asaiesh (V), Liza-Maria Norlin (KD), Anders Ygeman (S), Robert Olesen (S), Patrick Reslow (SD), Zinaida Kajevic (S), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Tobias Andersson (SD), Muharrem Demirok (C), Anna Vedin (M), Camilla Hansén (MP), Samuel Pettersson (S), Anders Alftberg (SD), Emil Högberg (S), Elin Hjelmestam (L), Mohamed Abdukani (MP) och Lotta Högström (M).

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2026